

Онлайн-журнал «Говоримо українською правильно»

Нас єднає мова. Українську мову знаю, нею спілкуюся...

Квітень 2025

Комунальна установа «Одеський центр професійного розвитку педагогічних працівників» з метою надання допомоги в удосконаленні української мови продовжує випуск онлайн-журналу «Говоримо українською правильно». Кожен матеріал акцентує увагу на свідомому й серйозному ставленні до мови. Загальновідомо, що природний «дар грамотності» притаманний небагатьом. Тому потрібно проводити систематичну роботу над удосконаленням орфографічних, граматичних, пунктуаційних навичок. Вивчати мову потрібно всебічно, цілісно, в сукупності всіх її граней.

Сподіваємося, що випуски журналу допоможуть у цьому.

I. Як навчитися говорити красиво?

Красиво говорити означає:

- * правильно вимовляти слова;
- * правильно інтонувати речення;
- * уміти яскраво й образно висловлювати свою думку.

Природно, що мова дана нам у спадок. Але цей дар можна й потрібно тренувати!

Красиво говорити вчить риторика. Для того, щоб навчитися говорити правильно, читайте словники. Щоб наситити свою мову новими словами, намагайтеся щодня запам'ятовувати хоча б одне слово. Українська мова така багата, що за цим заняттям можна провести все життя. Не бійтеся заглядати у словники – тлумачні, етимологічні, фразеологічні тощо. Якщо ви прагнете стати професіоналом у своїй галузі, придбайте спеціальний словник, який дасть вам змогу освоїти основні поняття.

Змінюйте емоційне забарвлення мови.

Щоб співрозмовник слухав вас, затамувавши подих, змінюйте інтонацію, виділяйте тоном основну думку висловлювання, підтримуйте цікаві думки доречними жестами.

Якщо ви відчуваєте страх перед аудиторією, радимо почати з виступів перед дзеркалом або близькими людьми. Навіть тут потрібно заробити авторитет, потім він буде працювати на вас!

Одне й те саме слово, сказане різними емоціями, має різну силу впливу.

Щоб відкрити в собі талант красномовства, важливо тренуватися. Розповідайте улюблений вірш різними голосами: спочатку грубим або ніжним. Потім грайливим або діловим. Ви побачите, що різні інтонації можуть спонукати до різних дій.

Вам здається, що ваша мова досконала? Пропонуємо провести маленький експеримент. Запишіть свою розмову (монолог або діалог) на диктофон. Прослуховування таких записів допомагає виділити помилки і виправити їх.

До найбільш поширених належить непомірне вживання слів-паразитів («як би», «ну», «ось» і цілих словосполучень-паразитів. Дратує співрозмовників і вживання таких довгих звуків «а», «е» тощо.

Працюючи над собою, робіть такі записи регулярно. Невдовзі ви отримаєте позитивний результат.

Читайте якомога більше! Систематичне читання книжок дає змогу розширити словниковий запас. Адже слово, побачене в книжці і зрозуміле, запам'ятовується набагато краще, ніж почуте.

Говоріть красиво, вдосконалюйте своє мовлення.

Однією з ознак сьогодення є широке використання лихослів'я у всіх сферах суспільного життя: лихословлять усі соціальні верстви населення, особливо підлітки та молодь, які хочуть самовиразитися, бути дорослішими. Унаслідок цього суспільство стає більш жорстоким, морально зубожілим, агресивним, байдужим. Це зумовлене медіаекспансією низькопробних фільмів-жахів, комп'ютерних ігор, Інтернет-сторінок, які пропагують насильство, жорстокість, агресивну поведінку, вживання нецензурної лексики.

Ліки проти шкідливого впливу лихослов'я на наше здоров'я вимагають лише - безжально викорчовувати з нашого повсякденного мовлення слова, які генетично не властиві українській мові, і отже, очищувати інфламаційні поля для сприйняття живильного рідного слова.

Рекомендуємо **низку порад**, які допоможуть вам удосконалити свою мову:

1. *Віддавайте перевагу коротким реченням. Дотримуйтеся правил, що кожна нова думка вимагає нового речення.*
2. *Надавайте перевагу простим словам, не збіднюючи при цьому свою мову.*
3. *Використовуйте більше дієслів і менше прикметників – їх потрібно вживати лише тоді, коли необхідно підкреслити особливі властивості. Як «прикраси» вони обтяжують промову.*
4. *Не успадковуйте чужого стилю.*
5. *Не починайте «зі створення світу». Будьте обережні, відхиляючись від головної теми і викладаючи деталі, якщо це може зашкодити основній думці вашого виступу.*

6. *Довгі висловлювання не переконливі. Прагніть до стислості.*
7. *Пам'ятайте, що остання фраза западає у пам'ять.*
8. *Проголошувати промову необхідно неквапливо, говорити голосно, але не переходити на крик.*
9. *Особливе значення мають паузи, якими треба чітко відокремлювати речення й абзаци.*
10. *Слід також моделювати голос, надати йому пожвавлення, бадьорості, збудження; щоб ваша промова звучала монотонно.*

2. Типові помилки у слововживанні

Неправильно

З приводу святкування
заходи по відзначенню
звертатися за допомогою
кардинально відмінні заходи
мається на увазі
на заключення
об'явлений конкурс
по святам
постійно діюча виставка
прикласти зусилля
слідуючий
у даний момент
у той самий день
в цьому році
все рівно
заказати музику
пока
творчий підйом
бажаючий
виконуючий
вищестоячі державні органи
виступаючий
халатне відношення
характеристика на працівника
числиться в списках
у кінцевому рахунку
у якості друга
бажаючи виступити
більша половина

правильно

з нагоди святкування
заходи щодо відзначення
звертатися по допомогу
суттєво відмінні заходи
ідеться про...
на завершення
оголошений конкурс
у свята, на свята
постійна виставка
докласти зусиль
наступний
у цей момент, цієї миті
того самого дня
цього року
все одно
замовити
бувай, будь здоров
творче піднесення
охочий
виконавець
вищі державні органи
промовець
недбале ставлення
характеристика працівника
значиться у списках
в остаточному підсумку
як друг
охочі виступити
більша частина

благополуччя
був і залишається
бути на виду
бути на доброму рахунку
ведучий фахівець
в кінці кінців
любому випадку
вести переписку
жити на Україні

добробут, щастя
був і є
бути на видноті
мати добру репутацію
провідний фахівець
зрештою, кінець кінцем
у будь-якому разі
листуватися
жити в Україні

3. Основні аспекти навчання мови:

- **Лінгвістичний аспект** – всебічне вивчення мови як системи (звучання і значення слів, словосполучень, речень і цілого тексту, їх граматичної форми, графічне й правописне оформлення, стилістичні особливості. Відбувається ознайомлення з основними розділами науки про мову, збагачення словникового запасу, засвоєння системи лінгвістичних одиниць і навчання користуватися ними в усних і писемних висловлюваннях. Необхідно розрізняти мову і мовлення, усну й писемну форму літературної мови.
- **Педагогічний аспект** - навчання рідної мови вимагає враховувати її значення для пізнавальної діяльності індивіда, виховання й розвитку учнів, підготовки їх до життя. Школярі повинні розуміти, що мова розвиває мислення, а мовленнєва діяльність тренує розум людини. Педагогічний підхід передбачає зразкове володіння рідною мовою.
- **Психологічний аспект** - ураховує ті психічні чинники, які забезпечують якісне засвоєння мови і формування мовленнєвих умінь та навичок. При цьому слід зважати на те, що мова індивіда не народжується разом із ним, а набувається в процесі його розвитку.
- **Моральний аспект** - передбачає формування національної свідомості. Величезна роль рідної мови у національно-патріотичному, моральному вихованні. В.Сухомлинський зазначав: «Зробити рідне слово надбанням духовного світу дитини – це значить разом із звучанням рідного слова влити в молоду душу відчуття краси й емоцій, які вклав народ у слово, творячи й відшліфовуючи його протягом століть».
- **Народознавчий (українознавчий) аспект** – визначається як основний навчально-виховний у концепції вивчення української мови. Суть його

зводиться до того, що саме рідна мова є засобом пізнання самого себе як представника української нації, свого народу, його історії, культури тощо.

- **Етнопедагогічний підхід** – навчання рідної мови на основі народної педагогіки й дидактики. Саме цей підхід має найбільші можливості для координації таких предметів, як рідна мова, література, народознавство.
- **Культурологічний аспект** – передбачає тісний зв'язок із національною і загальнолюдською культурою. Адже знання мови забезпечує доступ до джерел української і світової культури.
- **Діяльнісно-орієнтований аспект** – базується на мовленнєвій діяльності, враховує пізнавальні, емоційні, вольові здібності. Він передбачає формування системи компетенцій.

У наступному номері журналу більш детальноше познайомимо Вас із основними підходами до вивчення мови.

Література

1. Авраменко О. 100 експрес-уроків української. Книголав, 2017
2. Кириченко Наталія, «Мовні стандарти ...», журнал «Управління освітою»
3. Хворостяний І.Г. Українська мова: лайфхаки/ Харків, 2018
4. Журнал «Вивчаємо українську мову та літературу», № 28-29, 2017
5. Новий український правопис: коментарі, завдання та вправи. 5-11 класи. Вид. група «Основа», 2019
6. Український правопис. Методика реалізації. Нова редакція. Творче об'єднання «Соняшник», 2019
7. Цимбал Т. Інтеграція на уроках української мови. Астропринт. Одеса, 2021